

Anonymiseret version

Oversættelse

C-799/19 - 1

Sag C-799/19

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

30. oktober 2019

Forelæggende ret:

Okresný súd Košice I (Slovakiet)

Dato for anmodning om præjudiciel afgørelse:

5. august 2019

Sagsøgere:

NI

OJ

PK

Sagsøgte:

Sociálna poisťovňa

AFGØRELSE

Okresný súd Košice I (kredsdomstolen i Košice I[, Slovakiet]) (...) (dommerens navn) har

i sagen vedrørende **sagsøgerne**: 1/**NI**, (...) (fødselsdato og bopælsadresse), Hniezdne, [Slovakiet,] 2/**OJ**, (...) (fødselsdato og bopælsadresse), Hniezdne, og 3/mindreårig **PK**, (...) (fødselsdato og bopælsadresse), Hniezdne, mod **sagsøgte**: **Sociálna poisťovňa** (social sikringsinstitution med hjemsted i Bratislava (...), filialen i Košice, ...) (filialens hjemstedsadresse) vedrørende en **påstand om betaling af 49 790,85 EUR med renter**.

truffet følgende afgørelse:

DA

I. Retten udsætter sagen i medfør af artikel 162 stk. 1, litra c), i Civilný sporový poriadok (den civile retsplejelov).

II. Den Europæiske Unions Domstol forelægges følgende spørgsmål:

1. Skal artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens fortolkes således, at begrebet »tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler« også omfatter en godtgørelse for ikke-økonomisk skade, der er lidt som følge af den ansattes død efter en arbejdsulykke?

2. Skal artikel 2 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens fortolkes således, at en arbejdsgiver, som har været genstand for en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af et krav, tilkendt i henhold til en retsafgørelse om godtgørelse af ikke-økonomisk skade, der er lidt som følge af den ansattes død efter en arbejdsulykke, anses for insolvent også i den situation, hvor fordringen i tvangsfuldbyrdesproceduren anses for uerholdelig som følge af, at arbejdsgiveren ikke råder over nogen midler?

B e g r u n d e l s e:

- 1 Den 16. oktober 2003 døde RL (...), (fødselsdato), der var [org. s. 2] ansat hos arbejdsgiveren KF (...) (fødselsdato), med bopæl i (...) (bopælsadresse) i Košice [Slovakiet] (herefter benævnt »arbejdsgiveren«), som følge af en arbejdsulykke, som arbejdsgiveren er ansvarlig for.
- 2 NI (herefter benævnt »sagsøger nr. 1«) var gift med RL på dødstidspunktet, mens OJ (herefter benævnt »sagsøger nr. 2«) og den mindreårige PK (herefter benævnt »sagsøger nr. 3«) er den afdødes døtre.
- 3 I den sag, der den 21. april 2004 blev anlagt ved Okresný súd Košice II (kredsdomstolen i Košice II), nedlagde sagsøgerne påstand om erstatning på 16 596,95 EUR til hver af sagsøgerne samt påstand om erstatning på 16 596,95 EUR til hver af sagsøgerne som en engangsbetaling og godtgørelse for RLs dødsfald som følge af en arbejdsulykke.
- 4 Efter den retslige prøvelse af sagen (udskilt til behandling i en særskilt procedure), blev der truffet en særskilt afgørelse vedrørende erstatningskravet og godtgørelseskravet.
- 5 Ved dom afsagt den 14. juni 2016 af Okresný súd Košice II (kredsdomstolen i Košice II) (sagsnummer) blev den sagsøgte arbejdsgiver dømt til at betale en erstatning til sagsøgerne på i alt 49 790,85 EUR (3 x 16 596,95 EUR). Denne erstatning blev den 16. september 2016 betalt frivilligt af den sociale

sikringsinstitution i sin egenskab af garantiinstitution i henhold til den lovbestemte ordning om arbejdsgiveres erhvervsforsikring mod arbejdsulykker.

- 6 Ved dom afsagt den 29. august 2013 af Okresný súd Košice II (kredsdomstolen i Košice II) (sagsnummer), sammenholdt med dom afsagt den 15. august 2013 af Krajský súd v Košiciach (...) (retten for Košice-regionen), blev den sagsøgte arbejdsgiver tilpligtet at betale godtgørelse til sagsøgerne på i alt 49 790,85 EUR (3 x 16 596,95 EUR). Den sociale sikringsinstitution afviste at udbetale den endeligt tilkendte godtgørelse for den forsikrede arbejdsgiver med den begrundelse, at erstatning for en arbejdsulykke efter deres opfattelse ikke omfattede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.
- 7 Forsøget på tvangsfuldbyrdelse ved brug af fogedforretning (...) (fogeds navn og sagsnummer) over for arbejdsgiveren med henblik på at få dækket godtgørelsen for ikke-økonomisk skade var virkningsløs og har ikke ført til selv en delvis betaling af fordringen som følge af arbejdsgiverens insolvens.
- 8 På grund af den sociale sikringsinstitutions afvisning af betaling af godtgørelsen og den manglende inddrivelse af fordringen fra arbejdsgiveren, har sagsøgerne ved Okresný súd Košice II (kredsdomstolen i Košice II) anlagt et søgsmål mod den sociale sikringsinstitution (herefter »sagsøgte«) med påstand om udbetaling af den tilkendte godtgørelse på i alt 49 790,85 EUR på vegne af den forsikrede arbejdsgiver i henhold til den lovpligtige forsikring for skader lidt som følge af arbejdsulykker.
- 9 Samtidig indgav sagsøgerne i henhold § 162, stk. 1, litra c), i Civilný sporový poriadok (den civile retsplejelov) en anmodning om udsættelse af behandlingen af sagen med henblik på at forelægge EU-Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af bestemmelserne i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, hvilket har relevans for afgørelse af deres [org. s. 3] søgsmål.

II

EU-retten og national ret

- 10 Med de præjudicielle spørgsmål har den forelæggende ret henvist til fjerde betragtning til samt artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 1, artikel 3, 8 og 16 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagere i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (herefter »direktiv 2008/94/EF«) og artikel 20 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.
- 11 Det følger af fjerde betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF, at for at sikre en ligelig beskyttelse af de berørte arbejdstagere, bør insolvens defineres i lyset af de lovgivningsmæssige tendenser i medlemsstaterne på dette område, således at begrebet også kommer til at omfatte andre former for

insolvensbehandling end likvidation. I den forbindelse bør medlemsstaterne, med henblik på at fastslå garantiinstitutionens betalingsforpligtelse, kunne beslutte, at når en insolvenssituation giver anledning til flere insolvensbehandlinger, skal en sådan situation behandles som om der var tale om én enkelt insolvensbehandling.

- 12 Det følger af artikel 1, stk. 1, i direktiv 2008/94 EF, at direktivet finder anvendelse på tilgodehavender, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har hos arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til artikel 2, stk. 1.
- 13 Det følger af artikel 2, stk. 1, i direktiv 2008/94 EF, at med henblik på dette direktiv anses en arbejdsgiver for at være insolvent, når der med hjemmel i de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser i en medlemsstat er indgivet begæring om indledning af kollektiv bobehandling som følge af arbejdsgiverens insolvens, som medfører, at arbejdsgiveren helt eller delvis mister rådigheden over sine aktiver, at der udpeges en kurator eller en person med en lignende funktion, og at den myndighed, som har kompetence i henhold til nævnte bestemmelser:
 - a) enten har truffet afgørelse om indledning af bobehandlingen, eller
 - b) har konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket endeligt, og at de foreliggende aktiver ikke er tilstrækkelige til at berettige indledning af bobehandlingen.
- 14 Det følger af artikel 3, stk. 1, i direktiv 2008/94 EF, at medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, herunder fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret, jf. dog artikel 4.
- 15 Det følger af artikel 3, stk. 2, i direktiv 2008/94 EF, at de tilgodehavender, garantiinstitutionen dækker, er ikke-udbetalt løn, der er optjent i en periode, der ligger inden og/eller eventuelt efter en dato, som medlemsstaterne har fastsat.
- 16 Det følger af artikel 8, i direktiv 2008/94 EF, at medlemsstaterne sikrer, at de nødvendige foranstaltninger træffes for at beskytte interesser hos arbejdstagere og personer, der allerede havde forladt arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift på datoen for dennes insolvens **[org. s. 4]**, for så vidt angår erhvervet ret eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom, herunder ydelser til efterladte, i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, som ikke er omfattet af nationale lovbestemte sociale sikringsordninger.
- 17 Det følger af artikel 11 i direktiv 2008/94 WE, at dette direktiv ikke berører medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne. Gennemførelsen af dette direktiv kan under ingen omstændigheder tjene som begrundelse for en forringelse af eksisterende forhold i medlemsstaterne og af det generelle

beskyttelsesniveau for arbejdstagerne på det område, der er omfattet af dette direktiv.

- 18 Det følger af artikel 16, stk. 1, i direktiv 2008/94/EF, at direktiv 80/987/EØF, som ændret ved de retsakter, der er nævnt i bilag I, ophæves uden at dette berører medlemsstaternes forpligtelser med hensyn til de i bilag I, del C, angivne frister til gennemførelse i national ret og anvendelse af direktiverne.
- 19 Det følger af artikel 16, stk. 2, i direktiv 2008/94/EF, at henvisninger til det ophævede direktiv gælder som henvisninger til nærværende direktiv og læses efter sammenligningsskadeellen i bilag II.
- 20 I henhold til artikel 20 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder er alle mennesker lige for loven.
- 21 I forhold til sagsøgernes krav om godtgørelse for ikke-økonomisk skade i henhold til den lovpligtige erhvervsansvarsforsikring for skader gælder de nedennævnte nationale lovbestemmelser.
- 22 I henhold til § 195, stk. 1, i lov nr. 311/2001, Z.z., Zákonník práce (lov om arbejdsforhold) i loven, der var gældende indtil den 31. december 2003, er den arbejdsgiver, hos hvem arbejdstageren var ansat i et arbejdsforhold på tidspunktet for ulykken, ansvarlig for skaden, hvis arbejdstageren under udøvelsen af sine funktioner eller med direkte tilknytning til disse har lidt en personskade som følge af en ulykke eller er død som følge af en ulykke (arbejdsulykke).
- 23 I henhold til § 204, stk. 1, i Zákonník práce (lov om arbejdsforhold) i loven, der var gældende indtil den 31. december 2003, er arbejdsgiveren ansvarlig i det følgende omfang, hvis en arbejdstager, der har været ansat hos den pågældende arbejdsgiver, afgår ved døden som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom:
 - a) godtgørelse af de udgifter, der blev afholdt i forbindelse med lægebehandlingen;
 - b) godtgørelse af rimelige begravelsesomkostninger;
 - c) godtgørelse af leveomkostninger til de efterladte;
 - d) engangserstatning til de efterladte,
 - e) erstatning for økonomisk skade, hvor § 192, stk. 3, finder anvendelse på samme måde.
- 24 I henhold til § 44, stk. 2, i zákon č. 274/1994 Z.z., o Sociálnej poisťovni lov nr. 274/1994, Z.z. (lov om den sociale sikring) i den affattelse, der var gældende indtil 31. december 2003 (herefter »lov nr. 274/1994«), har arbejdsgiveren, i tilfælde af indtræden af en skade, der udspringer af en forsikringsbegivenhed, ret

til, at en social sikringsinstitution udbetaler erstatning for ham for personskade forvoldt ved en arbejdsulykke, der er indtrådt under erhvervsforsikringsperioden [org. s. 5], eller en erhvervssygdom, der for første gang er blevet fastslået under erstatningsansvarsperioden.

- 25 I overensstemmelse med § 44a, stk. 3, i lov nr. 274/1994 udgør en personskade eller et dødsfald, som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom, en skade, der undspringer af en forsikringsbegivenhed.
- 26 I henhold til § 44a, stk. 4, i lov nr. 274/1994, antages det, at såfremt en kompetent ret træffer en afgørelse om erstatning, er skaden, der udspringer af en forsikringsbegivenhed, først indtrådt på det tidspunkt, hvor afgørelsen om den sociale sikringsinstitutions forpligtelse til at udbetale erstatning har fået retskraft.
- 27 I henhold til § 3, stk. 1, tredje og fjerde afsnit, i lov nr. 7/2005 af Z.z. zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (lov nr. 7/2005 om konkurs, omstrukturering og ændring af visse love) er en fysisk person insolvent, hvis den pågældende ikke er i stand til at opfylde mindst én gældsforpligtelse i løbet af 180 dage efter betalingsfristens udløb. Såfremt en fordring ikke kan inddrives hos debitor i en tvangsfuldbyrdesprocedure eller hvis debitor har tilsidesat sin forpligtelse, der blev ham pålagt i henhold til § 19, stk. 1, litra a), anses debitor for at være insolvent.

III.

Relevansen af spørgsmålene og begrundelsen for præjudiciel forelæggelse

- 28 Beskyttelsen af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, der er fastsat i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, henhører under EU-rettens anvendelsesområde.
- 29 På grund af direktivets retlige karakter og dets virkninger, har medlemsstaterne en vis skønsmargin med hensyn til gennemførelsen og valget af midler til beskyttelse af arbejdstageres garanterede tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, idet denne skønsmargin er begrænset af statens forpligtelse til at opfylde formålet med dette direktiv, nemlig at sikre en rimelig beskyttelse af alle de fordringer, der følger af arbejdsforholdet i forhold til en arbejdsgiver, der er insolvent, med det forbehold, at dette direktiv ikke berører medlemstaternes mulighed for at anvende eller administrativt eller ved lov at indføre fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne på dette område (artikel 11).
- 30 En af de foranstaltninger, der er truffet til beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, er nationale lovbestemte sociale sikringsordninger for arbejdsgivere til dækning af skader, der er forvoldt ved en arbejdsulykke, og som sikrer direkte betaling af tilgodehavender til de berettigede personer for

skader forvoldt ved en arbejdsulykke, af en garantiinstitution såsom en social sikringsinstitution.

- 31 Ved den sociale sikringsinstitutionens frivillige opfyldelse af erstatningskravet direkte over for sagsøgerne, er det ubestridt, at den nationale ret i § 204, stk. 1, i *Zákonník práce* (lov om arbejdsforhold) sammenholdt med § 44a, stk. 1, i lov nr. 274/1994 ikke blot garanterer den ansatte en direkte dækning af erstatningskravet for personskade (ydet af en social sikringsinstitution) på vegne af arbejdsgiveren, men også erstatning til de efterladte for den skade, der følger af arbejdsulykken, i tilfælde af (den ansattes) dødsfald. [Org. s. 6].
- 32 Med hensyn til garantiinstitutionens frivillige betaling af erstatning til sagsøgerne og rækkevidden af de tilgodehavender, som arbejdsgiveren er ansvarlig for, når den ansatte afgår ved døden, fremgår det af § 204, stk. 1, i lov om arbejdsforhold, at til trods for, at § 44a, stk. 2, udtrykkeligt nævner, at tilgodehavender for »arbejdstagers personskade«, der er garanteret ved en lovbestemt national social sikringsordning, kun omfatter (tilgodehavender for) personskader, er det uomtvistet, at den sociale sikringsinstitutionens garantipligt også omfatter krav om erstatning fra de efterladte.
- 33 Det skal således vurderes om garantiinstitutionens garantipligt til at erstatte den skade, der er forårsaget af en arbejdsulykke også, indenfor rammerne af skadebegrebet i § 44 a, stk. 2 i lov nr. 274/1994, omfatter godtgørelse for ikke-økonomisk skade.
- 34 Da den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt den indskrænkende fortolkning af begrebet »skade«, som garantiinstitutionen har anlagt, set i lyset af målet om beskyttelse af tilgodehavender i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens og den eksisterende retspraksis fra EU-Domstolen, er forenelig med bestemmelserne i direktiv 2008/94/EF samt forpligtelsen til at foretage en overensstemmende fortolkning af national ret med EU-retten, er den forelæggende ret af den opfattelse, at det første præjudicielle spørgsmål er begrundet, henset til følgende forhold:
- 35 Selv om artikel 3 i direktivet ikke nærmere definerer begrebet »arbejdstagernes tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold«, mens direktivet indeholder en præcis afgrænsning af garantipligten for tilgodehavender, som en medlemsstat har ret til at afvise eller begrænse betalingspligt af, må det antages, at direktivet, henset til dets formål og genstand, ikke tillader vilkårlig afvisning eller begrænsning af betalingspligten af de tilgodehavender, der følger af arbejdskontrakter.
- 36 Direktiv 2008/94/EF fastsætter præcise muligheder for at begrænse medlemstaternes betalingspligt i forhold til tilgodehavender, der følger af arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, da der er mulighed for at udelukke visse kategorier af arbejdstagere (artikel 1, stk. 1), at begrænse varigheden af den periode, hvor garantiinstitutionen dækker tilgodehavender (artikel 4), samt indføre

foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at undgå misbrug (artikel 12), og hermed er et erstatningskrav, der følger af en arbejdsulykke, ikke en del af de tilgodehavender, som medlemsstaterne kan afvise.

- 37 Da det er ubestridt, at den godtgørelse, der udbetales til de efterladte som følge af en arbejdsulykke, hører til de tilgodehavender, som garantiinstitutionen skal betale i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, opstår spørgsmålet, om skade som følge af en arbejdsulykke også omfatter ikke-økonomisk skade.
- 38 I denne henseende skal EU-Domstolens gældende praksis ligeledes tages i betragtning, da den i dommen i sagen Katarína Haasova mod Rastislavow Petrík og Blanka Hólingová (sag C-22/12), vedrørende de tilgodehavender, som dækkes af en lovpligtig ansvarsforsikring for motorkøretøjer fastslog, at »omfattet af begrebet personskade er ethvert skade, i det omfang der foreskrives en erstatning herfor i medfør af den forsikredes erstatningsansvar i henhold til de nationale bestemmelser, der finder anvendelse på tvisten, som følge af en krænkelse af personens integritet, hvilket omfatter såvel fysiske som psykiske lidelser«. [Org. s. 7].
- 39 Selv om den ovennævnte dom vedrørte en lovpligtige ansvarsforsikring for motorkøretøjer, er der ingen grund til – henset til formålet med den lovbestemte ansvarsforsikring for skader, som der opstår som følge af en arbejdsulykke – at fravige denne fortolkning, selv i forhold til tilgodehavender, der er omfattet af den lovbestemte ansvarsforsikring for skader, som der opstår som følge af en arbejdsulykke.
- 40 Formålet med arbejdsgiverens lovpligtige erhvervsforsikring for skader, der opstår som følge af arbejdsulykker, er at sikre erstatning til et offer for en arbejdsulykke, som kun kan realiseres ved at forpligte forsikringsgesellschaften til at dække tilgodehavender over for tilskadekomne personer, som skadevolderen i henhold til national ret har ansvar for. Det er ubestridt, at den ansattes dødsfald er den mest alvorlige følge af en arbejdsulykke.
- 41 I en situation, hvor et dødsfald som følge af en arbejdsulykke i henhold til national ret medfører et civilretligt ansvar for skaden såvel som et civilretligt ansvar for et uberettiget indgreb i personlige rettigheder ved at sikre godtgørelse for ikke-økonomisk skade, skal et krav om godtgørelse for ikke-økonomisk skade, der er opstået som følge af en arbejdsulykke, derfor ligeledes anses for at være dækket af en forsikringsordning.
- 42 En modsat fortolkning vil føre til en absurd situation for så vidt som de efterladte efter en arbejdstager i en situation, hvor den pågældende er omkommet som følge af en trafikulykke, ville modtage en godtgørelse, der følger af den lovpligtige ansvarsforsikring for motorkøretøjer, hvorimod de efterladte i tilfælde af arbejdsulykker, der er forårsaget af andre grunde, uden nogen rimelig grund og til trods for, at der er tale om en garantiinstitution, der er oprettet af staten, ikke ville modtage nogen godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

- 43 I tilfælde af arbejdsgiverens insolvens ville denne situation føre til, at der ikke er nogen beskyttelse i forhold til at sikre betalingen af tilgodehavender, der hidrører fra ansættelsesforhold, og dermed til, at tilgodehavender ikke ville kunne inddrives.
- 44 Samtidig ville denne situation udgøre en tilsidesættelse af princippet om parternes ligestilling i civile sager og ville også medføre en ubegrundet fordel for en statslig garantiinstitution sammenlignet med private forsikringsgivere, hvilket fører til en tilsidesættelse af artikel 20 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.
- 45 I denne sammenhæng skal det ligeledes tages i betragtning, at selv i andre sager, hvor Domstolen, når den er blevet anmodet om at fortolke tilsvarende begreber vedrørende skade eller ikke-økonomisk skade nævnt i andre EU-retlige instrumenter eller i en af de internationale konventioner, der blev undertegnet af Den Europæiske Union, hver gang har valgt en fortolkning af disse begreber, som også dækker ikke-økonomisk skade.
- 46 I Leitner-dommen (dom af 12.3.2002, sag C-168/00) fortolkede EU-Domstolen begrebet »skade« i artikel 5 i Rådets direktiv af 13. juni 1990 om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure, på en sådan måde, at skade også omfatter ikke-økonomisk skade.
- 47 I Walz-sagen (dom af 6.5.2010, sag C-63/09), havde den forelæggende ret anmodet om [org. s. 8] en præcisering af, hvorvidt begrebet »skade«, som udgør grundlaget for artikel 22, stk. 2, i konventionen om indførelse af visse ensartede regler for international luftbefordring (»Montrealkonventionen«), der fastsætter begrænsninger i et luftfartsselskabs ansvar for skade, der især forvoldes ved bortkomst af bagage, skulle fortolkes således, at det omfatter såvel økonomisk skade som ikke-økonomisk skade. EU-Domstolen undersøgte begrebet skade set i lyset af folkerettens almindelige regler og svarede bekræftende på dette spørgsmål. Tilsvarende konklusion nåede EU-Domstolen i dommen i sagsousa Rodríguez m.fl. (dom af 13.10.2011, sag C-83/10) i forbindelse med fortolkningen af begrebet »yderligere kompensation« i artikel 12 i forordning (EF) nr. 261/2004 om flypassageres rettigheder. EU-Domstolen fastslog, at begrebet »yderligere kompensation« skulle fortolkes således, at det giver nationale domstole mulighed for at tilkende erstatning for ikke-økonomisk skade.
- 48 Selv om de ovennævnte afgørelser vedrører fortolkningen af andre direktiver, viser EU-Domstolens konklusioner en klar nødvendighed af en ensartet fortolkning af begrebet skade, som er baseret på et princip om fuld erstatning, der dækker såvel økonomisk skade som ikke-økonomisk skade.
- 49 Henset til disse forhold og såfremt EU-Domstolen ved besvarelsen af det første spørgsmål finder, at begrebet »tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler« skal fortolkes således, at disse tilgodehavender også omfatter ikke-økonomisk skade som følge af arbejdstagerens dødsfald forårsaget af en arbejdsulykke, vil

dette gøre det muligt for den forelæggende ret i overensstemmelse med EU-retten at anlægge en bred fortolkning af begrebet »personskade« forårsaget af en arbejdsulykke, således at en sådan skade også omfatter ikke-økonomisk skade.

- 50 Henset til den omstændighed, at beskyttelse af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdskontrakter, i henhold til direktivet er betinget af arbejdsgiverens insolvens, vedrører det andet præjudicielle spørgsmål fortolkningen af begrebet insolvens i lyset af følgende forhold.
- 51 I den foreliggende sag er der ingen tvivl om, at kravet om godtgørelse for ikke-økonomisk skade, fremsat over for den tidligere arbejdsgiver KF, er en uerholdelig fordring. Arbejdsgiveren er en fysisk person, der ikke er erhvervsdrivende, han har ikke aktiver, som kan afhændes, han har flere ubetalte gældsposter, og hans eneste indkomst er invalidepension. Det følger af fogedens rapport af 15. december 2014 om tvangsfuldbyrdelse, at den forsikrede arbejdsgiver for så vidt angår sagsøgernes krav, er insolvent.
- 52 Angående arbejdsgiverens insolvens bemærkes det i forhold til sagsøgerens stilling, at henset til den omstændighed, at dom af 29. maj 2012 afsagt af Okresný súd Košice II (kredsdomstolen i Košice II) (...) (sagsnummer) sammenholdt med dom afsagt den 15. august 2013 af Krajský súd v Košiciach (retten for Košice-regionen) (...) (sagsnummer), hvor arbejdsgiveren blev dømt til at betale sagsøgerne, ligger mere end 10 år efter RLs dødsfald, var det ikke i den foreliggende sag muligt at indlede en insolvensbehandling mod arbejdsgiveren, som i øvrigt kun ville være en formel foranstaltning forbundet med en betydelig økonomisk og administrativ byrde, henset til arbejdsgiverens manglende økonomiske midler.
- 53 Selv om der ikke formelt over for arbejdsgiveren er blevet indledt en insolvensbehandling i henhold til [org. s 9] zákon č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (lov nr. 7/2005, om konkurs, omstrukturering og ændring af visse love), følger det af § 3, stk. 2, i lov nr. 7/2005, at en fysisk person anses for at være insolvent, såfremt fordringen ikke kan inddrives i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse.
- 54 Selv om artikel 2, stk. 1, i direktiv 2008/94/EF især knytter insolvens til en formel kollektiv insolvensbehandling eller likvidationsprocedure, fremgår det af fjerde betragtning til direktivet, at der er behov for en bred definition af begrebet insolvens af hensyn til en retfærdig beskyttelse af de pågældende tilgodehavender, hvilket åbner op for en vid fortolkning af begrebet »insolvens« i en situation, hvor national ret (§ 3, stk. 2, i lov nr. 7/2005) er baseret på en retlig formodning om en fysisk persons insolvens som følge af uerholdelige fordringer i en tvangsfuldbyrdelsesprocedure.
- 55 Denne konklusion illustreres endvidere af Domstolens dom af 19. november 1991 i de forenede sager, Francovich og Bonici mod Den Italienske Republik, C-6/90 og C-9/90, hvor arbejdsgiverens insolvens i det pågældende tilfælde (Francovich)

alene blev fastslået i forbindelse med tvangsfuldbyrdelsesproceduren (en fogeds protokol om forgæves tvangsfuldbyrdelse), hvilket Domstolen anså for tilstrækkeligt til at lægge til grund, at arbejdsgiveren var insolvent, men fortsatte undersøgelsen af sagens realitet.

- 56 Ud fra disse forhold er det også en mulighed i relation til fortolkningen af direktiv 2008/94/EF, at anse en arbejdsgiver for at være insolvent efter en forgæves inddrivelse af fordringer i tvangsfuldbyrdelsesprocedure, hvilket er begrundet i manglende midler.
- 57 Henset til, at den omhandlede arbejdsulykke fandt sted den 16. oktober 2003, dvs. før Den Slovakiske Republiks tiltrædelse af Den Europæiske Union, finder den forelæggende ret det ligeledes nødvendigt, at spørgsmålet om EU-Domstolens kompetence til at besvare de forelagte spørgsmål afklares, når henses til tidspunktet (*rationae temporis*).
- 58 Det fremgår af EU-Domstolens praksis, at i henhold til princippet om tidsmæssig anvendelse (*rationae temporis*), er EU-Domstolen grundlæggende kompetent til at besvare præjudicielle spørgsmål i sager, hvis faktiske omstændigheder er opstået efter en medlemsstats tiltrædelse af EU, men der er hjemlet undtagelser.
- 59 EU-Domstolens beføjelser til at besvare præjudicielle spørgsmål gælder i henhold til Domstolens egen praksis ligeledes i tilfælde, hvor de faktiske omstændigheder i sagen opstod før en medlemsstats tiltrædelse af Unionen, men hvor de har været genstand for en udvikling i en periode efter tiltrædelsen, og i tilfælde, hvor der i sagen er blevet truffet en retsstiftende afgørelse af et kompetent organ i en medlemsstat efter tiltrædelsen (f.eks. Domstolens dom af 14.6.2007 i sag C-64/06).
- 60 Den omtalte sag har ligeledes relevans for den foreliggende sag, idet de faktiske omstændigheder i hovedsagen (RL's dødelige ulykke som forsikringsudløsende begivenhed) ganske vist fandt sted i 2003, men den retsstiftende afgørelse vedrørende sagsøgernes krav over for den forsikrede arbejdsgiver, der dannede grundlag for sagsøgernes krav om udbetaling af tilgodehavender af sagsøgte, blev truffet den 29. maj 2012 af Okresný súd Košice II (kredsdomstolen i Košice II) (...) sammenholdt med dom af 15. august 2013 afsagt af Krajský súd v Košiciach (retten for Košice-regionen) (...), dvs. længe efter Den Slovakiske [org. s 10] Republiks tiltrædelse af Den Europæiske Union.
- 61 I denne forbindelse skal der ligeledes tages hensyn til tidspunktet for kravets opståen over for garantiinstitutionen i henhold til national ret, der i § 44 a, stk. 1, i lov nr. 274/1994 fastsætter, at hvis en afgørelse om erstatning for skade, der er lidt som følge af en arbejdsulykke, træffes af en ret, antages det, at den forsikringsudløsende begivenhed (skade) først er indtruffet på det tidspunkt, hvor afgørelsen om den sociale sikringsinstitutions pligt til at betale fordringen har fået retskraft, hvilket også gælder i det foreliggende tilfælde.

- 62 Henset til det ovenstående kan det således fastslås, at EU-Domstolen i det foreliggende tilfælde har kompetence til at besvare ovenstående spørgsmål.

IV. Konklusion

- 63 Henset til ovenstående betragtninger samt den generelle interesse i en ensartet anvendelse af EU-retten, og i den forbindelse også henset til, at den eksisterende retspraksis ikke giver den nødvendige afklaring inden for rammerne af en helt ny retlig og faktisk situation, finder den forelæggende ret, at der er grundlag for at anmode EU-Domstolen om at besvare de præjudicielle spørgsmål. Derfor har den forelæggende ret udsat sagens behandling i henhold til § 162, stk. 1, litra c, i Civilný sporový poriadok (den civile retsplejelov) og artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, således som det er anført i domskonklusionens punkt II.

(...) (vejledning om, at der ikke er appeladgang)

Košice, den 5. august 2019